Henkilöstön ympäristöasenteet kuntaorganisaatiossa 2011

Uuden Oulun kunnat

OULU

Helmikuu 2012

Yleistä

Henkilöstön ympäristöasenteet kaupunkiorganisaatiossa -kyselytutkimus toteutettiin loppuvuoden 2011 aikana yhteistyössä Suomen seitsemän suurimman kaupungin kesken. Kysely koostui yleisistä vastaajaa koskevista kysymyksistä, kaupunkien yhteisistä kysymysosioista sekä kaupunkien omista kysymyksistä. Kysymysten laadinnasta vastasi kuutoskaupunkien yhteinen kestävän kehityksen raportoinnin työryhmä. Tuloksista on laadittu raportti, joka on luettavissa Oulun seudun ympäristötoimen internet-sivuilta. Kysely on toteutettu edellisen kerran vuonna 2007.

Oulun seudun ympäristötoimi toteutti kyselyn Oulun lisäksi muiden uuden Oulun kuntien työntekijöiden keskuudessa. Kyselystä tiedotettiin sähköpostitse ja se toteutettiin sähköisellä kyselyohjelmalla marras-joulukuussa 2011. Vastauksia on tarkasteltu koko uuden Oulun henkilöstön, erikseen Oulun kaupungin sekä yhteisesti Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin kuntien henkilöstön osalta. Tulokset on esitetty kaaviokuvissa, joissa Haukiputaasta, Kiimingistä, Oulunsalosta ja Yli-Iistä käytetään yhteisnimitystä muut kunnat.

Kaikkien kaupunkien yhteiset kysymysosiot olivat *yhteiskunta, ympäristönsuojelu ja taloudellinen kasvu, ympäristöasenteet ja toiminta, ympäristöasiat osana työtä, sekä kaupungin ympäristönsuojelu ja kestävän kehityksen työ.* Uuden Oulun omissa kysymyksissä selvitettiin vastaajien tietoisuutta ekotukitoiminnasta ja osallistumista ympäristötapahtumiin kuluneen vuoden aikana. Lisäksi kysyttiin sitä, mihin teemoihin kaupungin/kunnan tulisi keskittyä ympäristötyössään lähivuosina.

Kyselyyn vastasi 1689 Oulun kaupungin työntekijää ja 378 muiden uuden Oulun kuntien työntekijää. Vastaajien keski-ikä oli 43 vuotta. Vastaajista ¾ oli naisia ja ¼ miehiä. Kyselyyn vastasi 17 % Oulun kaupungin työntekijöistä ja 14 % Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin kuntien työntekijöistä (taulukko 1). Vastausvaihtoehdon ”en osaa sanoa” osuus oli hyvin pieni eikä sitä ole otettu huomioon tulosten tarkastelussa.

Oulun kaupungin ja muiden uuden Oulun kuntien työntekijöiden vastausten välillä oli havaittavissa eroavaisuuksia erityisesti asuntojen sähkön- veden- ja lämmönkulutuksen seurannassa, liikkumisessa sekä mielipiteissä siitä, miten työnantajaorganisaatio ottaa ympäristöasiat huomioon esimerkiksi päätöksenteossa. Kyselyyn vastanneesta Oulun kaupungin henkilöstöstä huomattavasti suurempi osuus jättää tietokoneen ja/tai näytön päälle työpäivän päätteeksi, kuin Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin kuntien henkilöstöstä. Kaikkein selkeimmät erot Oulun kaupungin ja muiden uuden Oulun kuntien työntekijöiden välillä tulivat kuitenkin esiin uuden Oulun omien kysymysten kohdalla. On havaittavissa, että ympäristöaiheisia kampanjoita ja tapahtumia on järjestetty enemmän Oulun kaupungissa kuin muissa uuden Oulun kunnissa.

Vapaa palaute –kenttään tuli runsaasti kommentteja. Palautteissa nousivat esiin mm. julkinen liikenne, jätteiden lajittelu ja ympäristöasioiden tärkeys. Monessa palautteessa toivottiin, että julkisen liikenteen käyttäminen olisi edullisempaa ja reitit toimivampia, jotta julkinen liikenne olisi aito vaihtoehtoehto yksityisautoilulle. Huomattavan monessa palautteessa käsiteltiin myös kallioparkkia, jonka uskottiin lisäävän yksityisautoilua. Esille nousi myös lentomatkustamisen vähentäminen lisäämällä videoneuvottelujen määrää. Runsaasti palautetta tuli myös liittyen jätehuoltoon ja lajitteluun. Palautteiden mukaan jätteiden lajitteluun ei ole monilla työpaikoilla riittävästi mahdollisuuksia. Palautteissa toivottiin myös Sanginjoen ulkometsäalueen suojelemista ja Viinivaaran pohjavedenottohankkeen perumista. Saadun palautteen perusteella ympäristöasiat koetaan tärkeiksi ja ympäristöasioista ollaan huolissaan.

Yhteenvedon ovat koonneet Marketta Karhu ja Elina Nuortimo Oulun seudun ympäristötoimesta.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden henkilöiden lukumäärä ja osuus henkilöstömäärästä

	Vastaajien lukumäärä	Vastaajien osuus henkilöstö-määrästä
Uusi Oulu	2067	16,2 %
Oulu	1689	16,8 %
Haukipudas, Kiiminki, Oulunsalo, Yli-Ii	378	14,0 %

Yhteiskunta, ympäristönsuojelu ja taloudellinen kasvu

Ensimmäisen kysymysosion tavoitteena oli selvittää henkilöstön suhtautumista ympäristönsuojeluun, kiinnostusta ympäristöasioita kohtaan sekä mielipidettä ympäristönsuojelun ja taloudellisen kasvun suhteesta. Tulokset on esitetty kuvioissa 1-5.

Vastausten perusteella ympäristönsuojeluun ei panosteta riittävästi, taloudellista kasvua ei tule asettaa etusijalle ympäristön kustannuksella ja ympäristönsuojelusta huolehtiminen kuuluu kaikille, ei pelkästään asiantuntijoille. Vain kolme prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä, että yksilön ei kannata toimia ympäristöystävällisesti, jos muutkaan eivät niin tee. Erot Oulun kaupungin henkilöstön ja Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin henkilöstön välillä eivät olleet suuria, joskin Oulun kaupungin henkilöstö asenne oli kaikissa osion kysymyksissä hieman muita kuntia myönteisempi.

Noin kuusikymmentä prosenttia vastaajista oli täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä väitteestä, että ympäristönsuojeluun panostaminen on riittävää. Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin kuntien henkilökunnasta noin kolme prosenttiyksikköä enemmän kuin Oulun kaupungin henkilökunnasta oli sitä mieltä, että ympäristönsuojeluun panostaminen on riittävää. Noin 3 % vastaajista oli täysin samaa mieltä siitä, että taloudellinen kasvu tulisi asettaa etusijalle, vaikka ympäristö siitä kärsisikin. Jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli Oulun kaupungin vastaajista 14 % ja muiden uuden Oulun kuntien vastaajista 16 %.

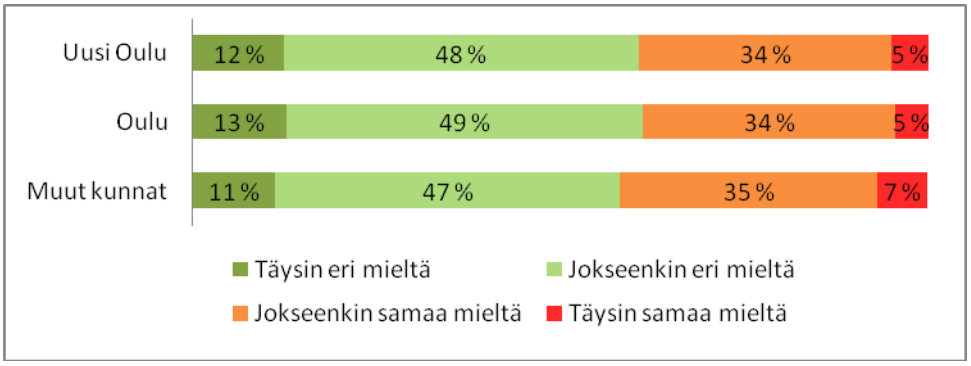

Kuvio 1. Ympäristönsuojeluun panostaminen on riittävää.

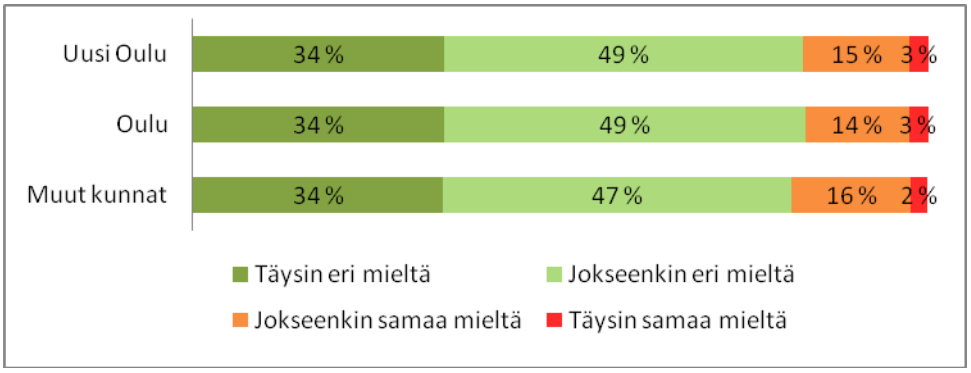

Kuvio 2. Taloudellinen kasvu tulisi asettaa etusijalle siinäkin tapauksessa, että ympäristö jonkin verran kärsii.

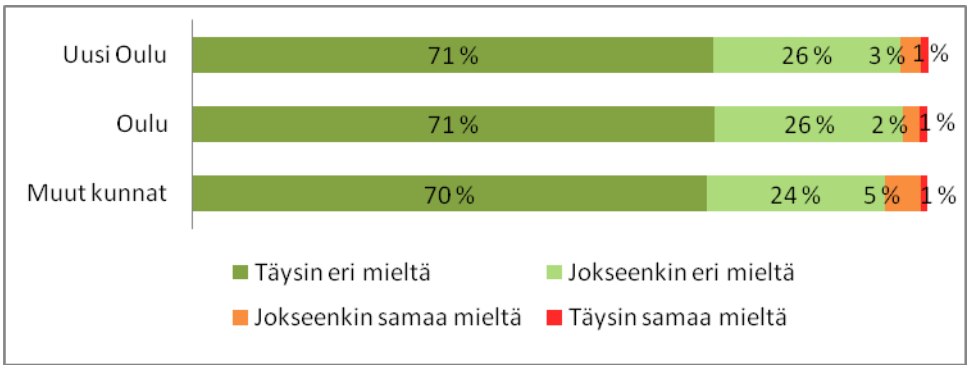

Kuvio 3. Ympäristönsuojelusta huolehtiminen kuuluu yksinomaan asiantuntijoille.

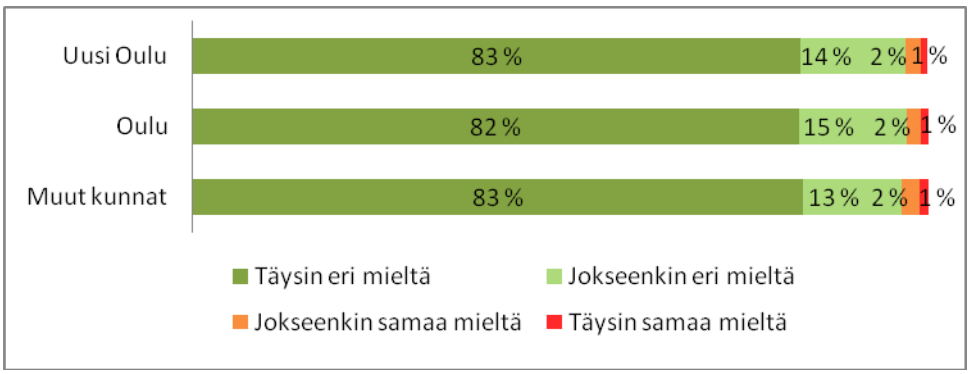

Kuvio 4. Yksilön ei kannata toimia ympäristöystävällisesti, jos muutkaan eivät toimi niin.

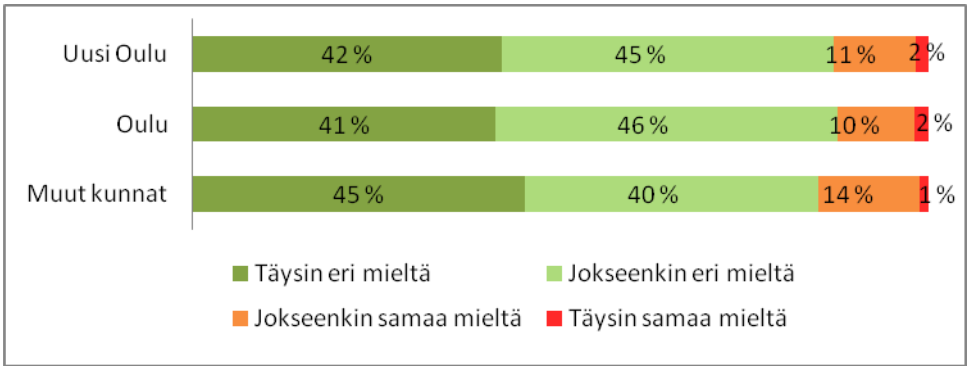

Kuvio 5. En seuraa ympäristön tilaa koskevaa julkista keskustelua ja kirjoittelua.

Ympäristöasenteet ja toiminta

Kysymysosiossa selvitettiin myös vastaajien suhtautumista ympäristön muutoksiin (kuviot 6-9). Lisäksi kysyttiin, seuraavatko vastaajat asuntojensa sähkön- lämmön ja vedenkulutusta sekä vaikuttavatko ympäristöasiat ostopäätöksiin (kuviot 10-17).

Kysymyksissä selvitettiin, ovatko vastaajat huolissaan muutoksista ilmastonmuutoksen seurauksista, muutoksista lähiluonnossa, ilmanlaadusta ja vesistöjen laadusta. Vastaajista yli 80 prosenttia sanoi olevansa väitteistä jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä. Kaikkein eniten oltiin huolissaan vesistöjen laadusta.

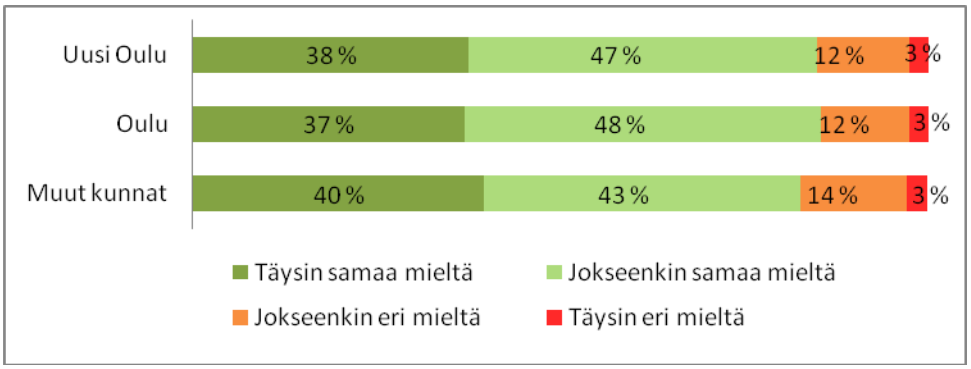

Kuvio 6. Olen huolissani ilmastonmuutoksen seurauksista.

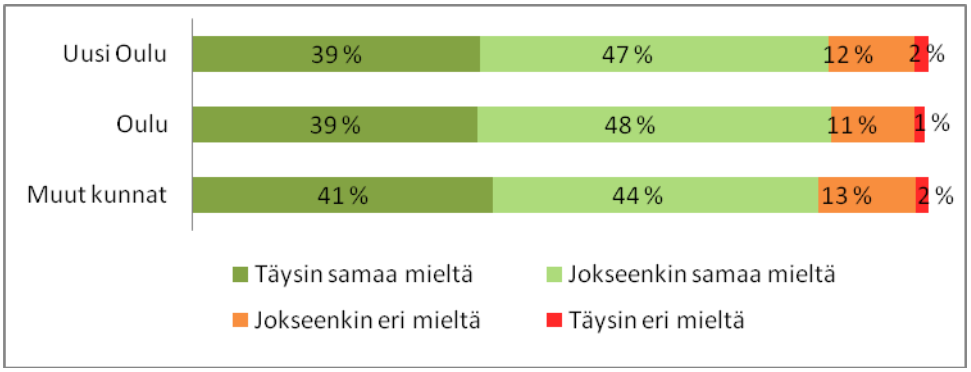

Kuvio 7. Olen huolissani muutoksista lähiluonnossa.

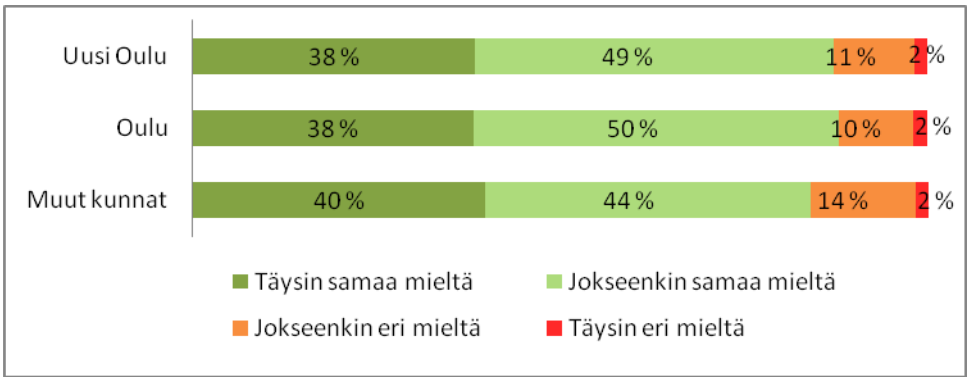

Kuvio 8. Olen huolissani ilmanlaadusta.

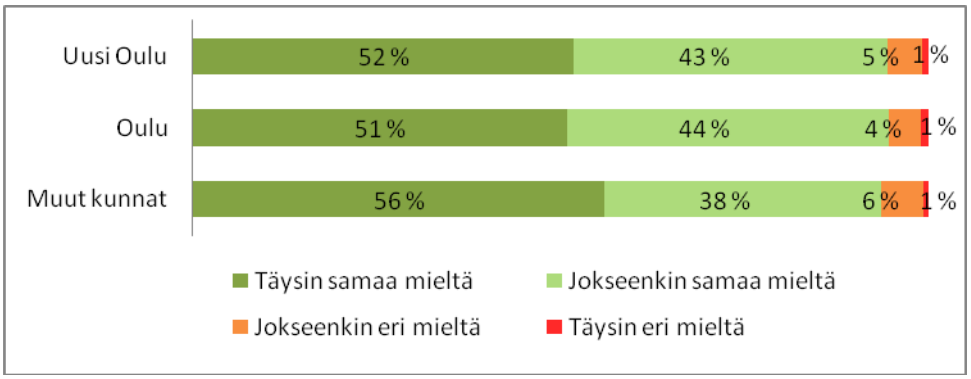

Kuvio 9. Olen huolissani vesistöjen laadusta.

Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin kuntien työntekijät vastasivat yleensä seuraavansa asuntojensa sähkön-, lämmön- ja vedenkulutusta Oulun kaupungin työntekijöitä enemmän. Sähkön kulutusta seurattiin yleisimmin. Kaikista kyselyyn vastanneista uuden Oulun työntekijöistä asuntonsa sähkönkulutusta seurasi yleensä noin 72 prosenttia ja harvoin 23 prosenttia. Kaikkein suurimmat erot Oulun kaupungin ja muiden kuntien vastanneiden työntekijöiden välillä olivat lämmönkulutuksen seurannassa. Oulussa asuntonsa lämmön kulutusta seuraa 64 prosenttia ja muissa kunnissa 75 prosenttia vastaajista. Vastanneista Oulun kaupungin työntekijöistä 12 prosenttia ja muiden kuntien työtekijöistä 7 prosenttia sanoi, ettei lämmönkulutuksen seuranta ollut mahdollista.

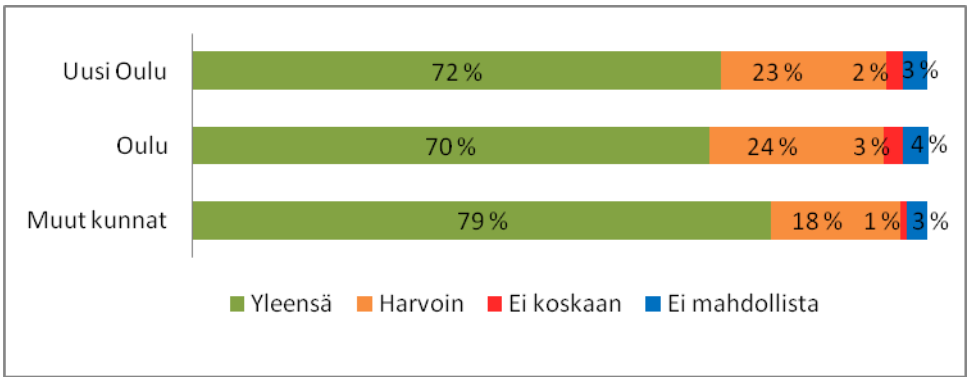

Kuvio 10. Seuraan asuntoni sähkönkulutusta

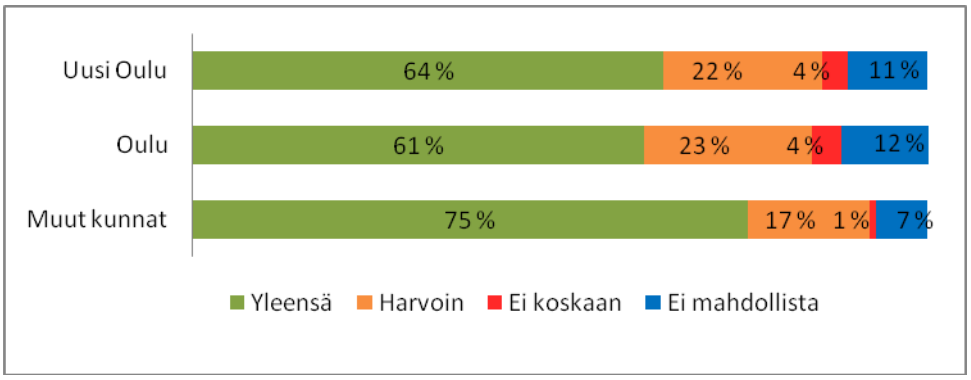

Kuvio 11. Seuraan asuntoni lämmönkulutusta.

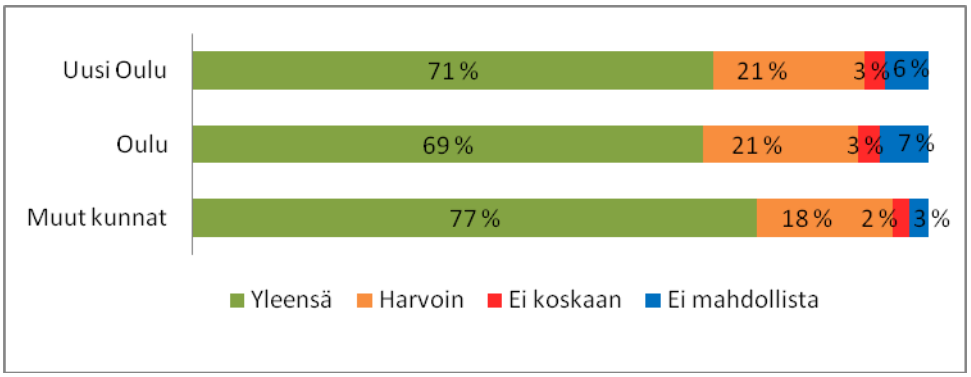

Kuvio 12. Seuraan asuntoni vedenkulutusta.

Kyselyyn vastanneet Oulun kaupungin työntekijät ovat hieman ahkerampia luomu- ja reilunkaupan tuotteiden kuluttajia, kuin muiden kuntien kyselyyn vastanneet työntekijät. Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Ylikiimingin kyselyyn vastanneet työntekijät tekevät alle kolmen kilometrin mittaiset harrastusmatkat Oulun kaupungin työntekijöitä useammin omalla autolla. Oulun kaupungin henkilöstöstä 38 prosenttia ja muiden kuntien henkilöstöstä 45 prosenttia ostaa sähkönsä ainoastaan hinnan perusteella. Osion viimeisen kysymyksen vastauksista käy ilmi, että peräti 80 prosenttia vastaajista on muuttanut toimintatapojaan ympäristöystävällisemmäksi viimeisen parin vuoden aikana.

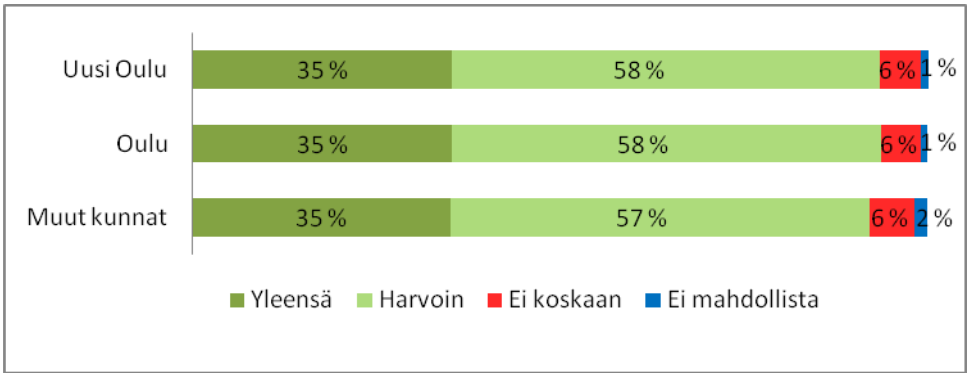

Kuvio 13. Ostan ympäristömerkittyjä ja/ tai pienellä hiilijalanjäljellä varustettuja tuotteita aina, kun vaihtoehto on tuoteryhmässä valittavissa.

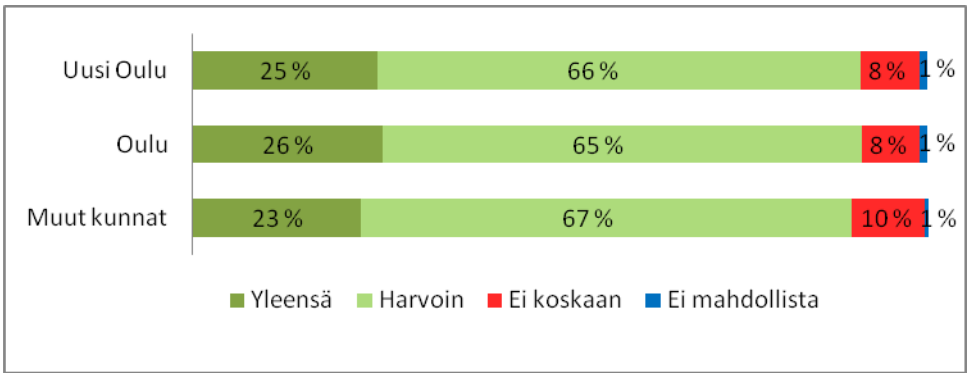

Kuvio 14. Ostan luomutuotteita ja/ tai reilunkaupan tuotteita aina, kun vaihtoehto on tuoteryhmässä valittavissa.

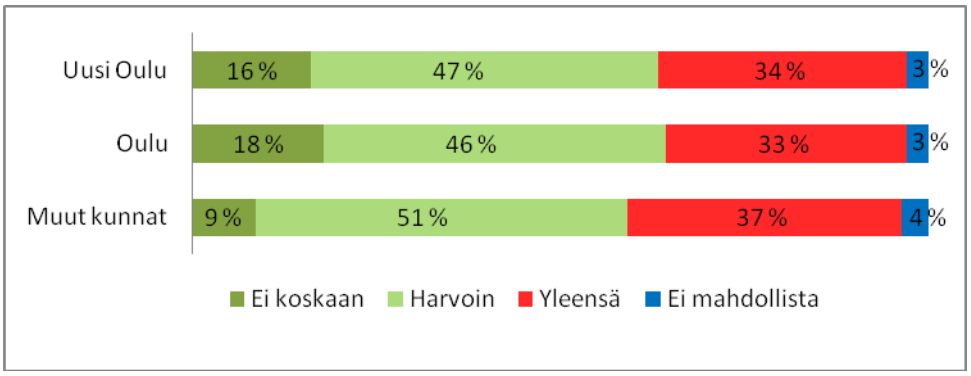

Kuvio 15. Teen alle kolmen kilometrin mittaisen harrastus- ja/ tai asiointimatkani autolla.

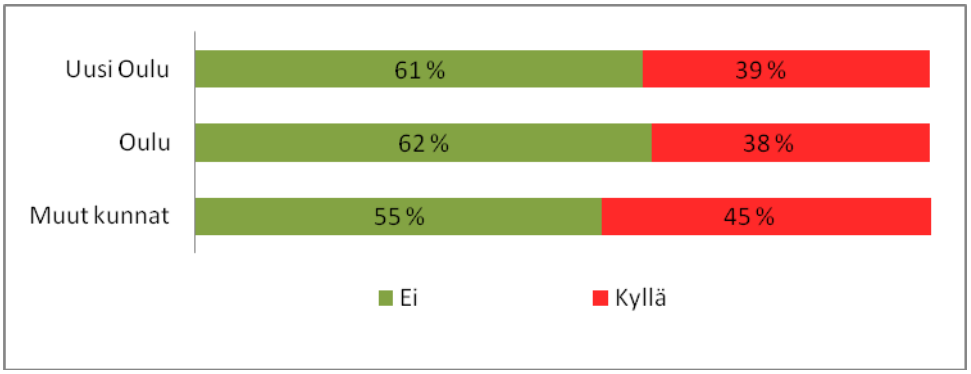

Kuvio 16. Ostan sähköni ainoastaan hinnan perusteella.

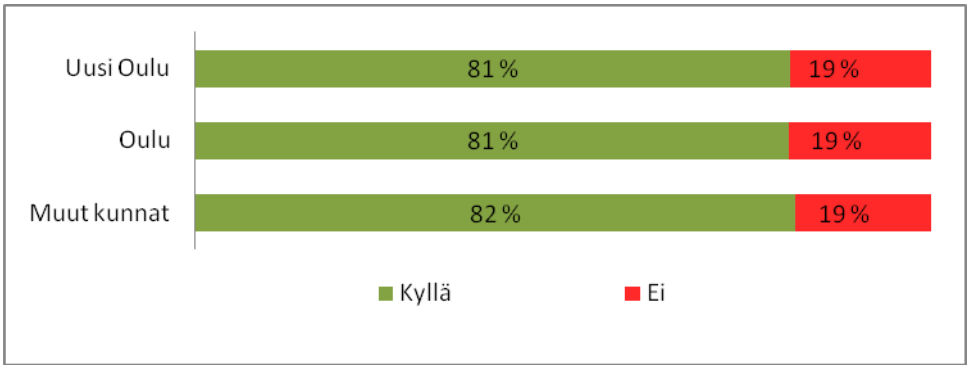

Kuvio 17. Olen muuttanut toimintatapojani ympäristöystävällisemmäksi viimeisen parin vuoden aikana.

Ympäristöasiat osana työtä

Kolmannessa kysymysosiossa selvitettiin henkilöstön ympäristökäyttäytymistä työpaikalla ja työmatkalla. Kysymykset liittyivät mm. jätteiden lajitteluun, tietokoneiden ja valojen sammuttamiseen, työmatkaliikkumiseen sekä ympäristöasioissa vaikuttamiseen työpaikoilla. Vastaukset on esitetty kuvioissa 18-26.

Kyselyyn vastanneesta Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin kuntien henkilöstöstä 89 prosenttia ja Oulun kaupungin henkilöstöstä 85 prosenttia ehkäisee yleensä mahdollisuuksien mukaan jätteiden syntyä. Väitteeseen, työpaikkani jätteiden lajitteluastiat jäävät minulta käyttämättä, noin puolet vastasi, ei koskaan. Vastaajista 12 prosenttia valitsi vastausvaihtoehdon, ei mahdollista. Kyselyyn vastanneista Oulun kaupungin työntekijöistä 34 prosenttia jättää tietokoneen ja/tai näytön päälle työpäivän päätteeksi. Muiden kuntien työntekijöistä näin tekee huomattavasti pienempi osuus, 13 prosenttia. Toisaalta yli 90 prosenttia vastanneista sammuttaa laitteet ja valot yleensä silloin, kun niitä ei tarvita.

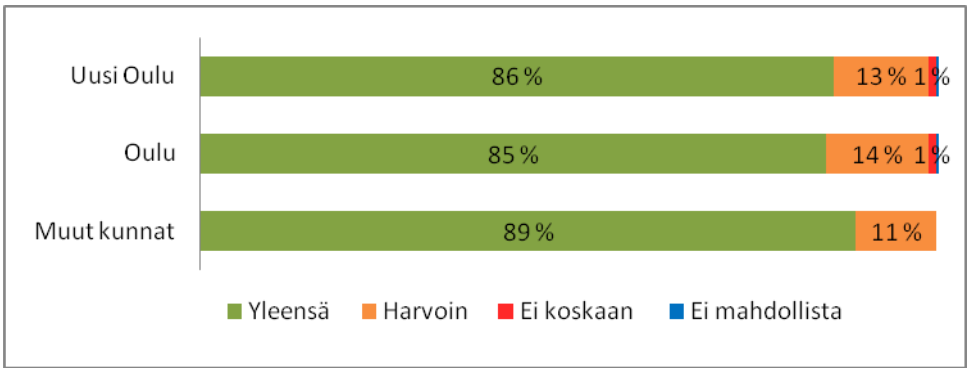

Kuvio 18. Ehkäisen mahdollisuuksien mukaan jätteiden syntyä.

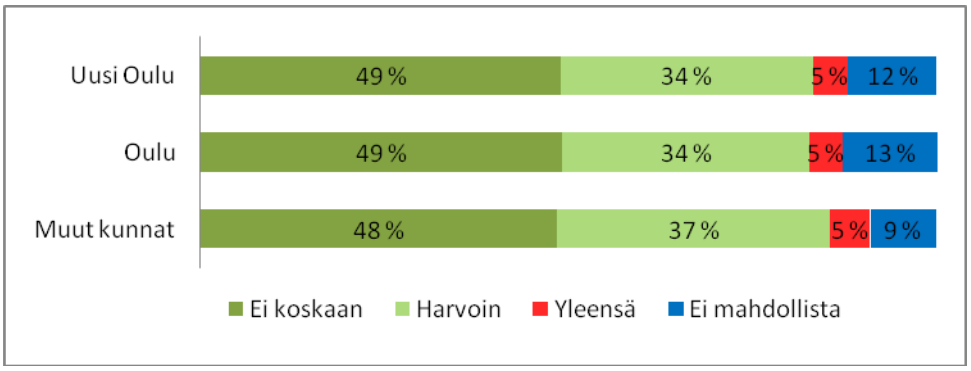

Kuvio 19. Työpaikkani jätteiden lajitteluastiat jäävät minulta käyttämättä.

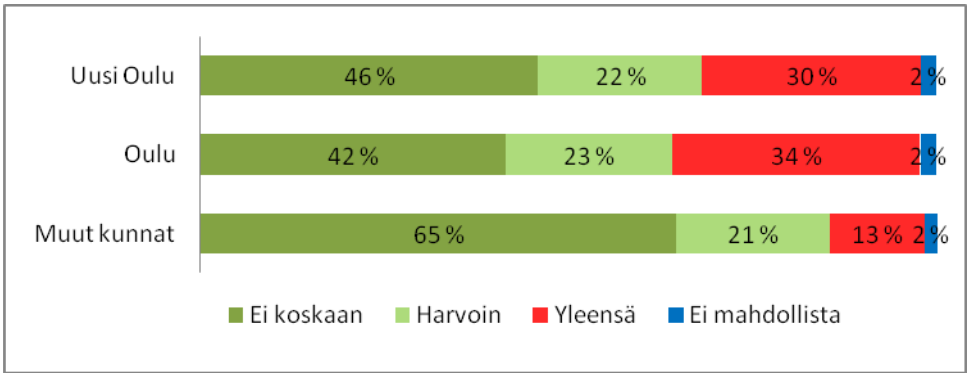

Kuvio 20. Jätän tietokoneen ja/tai näytön päälle työpäivän päätteeksi.

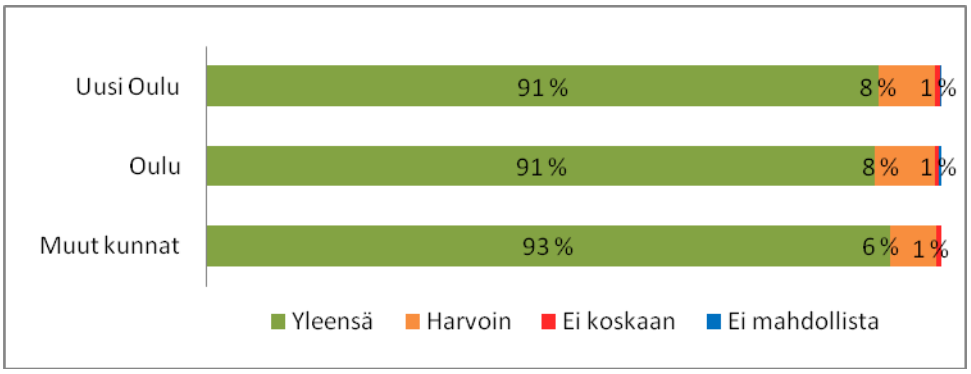

Kuvio 21. Sammutan laitteet ja valot silloin, kun niitä ei tarvita.

Hieman yli 50 prosenttia kyselyyn vastanneista Oulun kaupungin työntekijöistä ja liki 70 prosenttia muiden kuntien työntekijöistä kulkee työmatkansa pääsääntöisesti henkilöautolla. Selkeitä eroja Oulun kaupungin ja muiden uuden Oulun kuntien välillä on myös työnantajan tarjoamien, kestävään liikkumiseen tähtäävien tukien hyödyntämisessä. Oulun kaupungin henkilöstöstä tukia hyödyntää yleensä tai harvoin noin 30 prosenttia vastanneista, kun taas muiden kuntien vastaava luku on 17 prosenttia. Toisaalta muiden uuden Oulun kuntien henkilöstön vastauksista käy ilmi, ettei tukien hyödyntäminen ole mahdollista 60 prosentilla vastanneista. Oulun kaupungin henkilöstön osalta kestävään työmatkaliikkumiseen annetun tuen hyödyntäminen ei ole mahdollista 30 prosentilla vastaajista.

Vajaa 40 prosenttia vastaajista on tehnyt työpaikallaan ehdotuksia ympäristöasioihin liittyen, ja noin neljännes vastaajista on valmis toimimaan ekotukitoiminnassa tai kaupungin ympäristöryhmissä. Vastaajista 67 prosenttia kokee voivansa vaikuttaa työpaikkansa ympäristöasioihin.

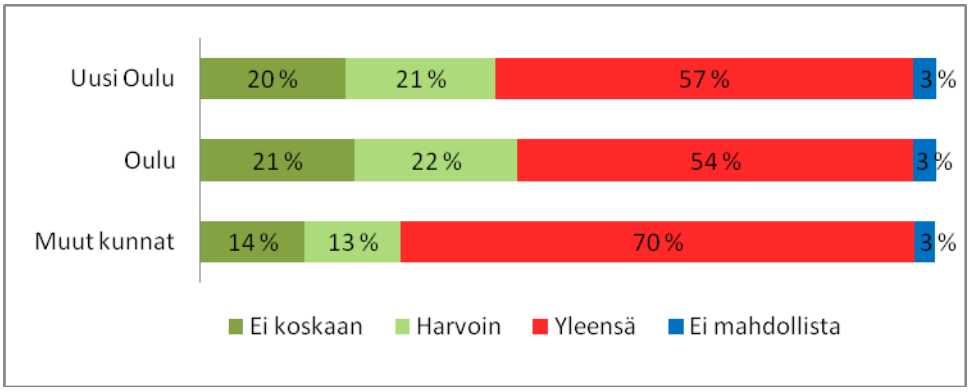

Kuvio 22. Kuljen työmatkani pääsääntöisesti henkilöautolla.

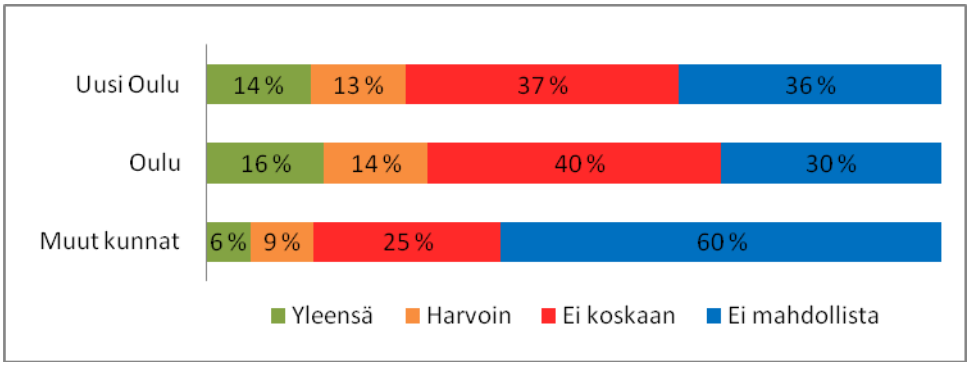

Kuvio 23. Hyödynnän kaupungin antamaa tukea kestävään työmatkaliikkumiseen (esim. alennus, setelit).

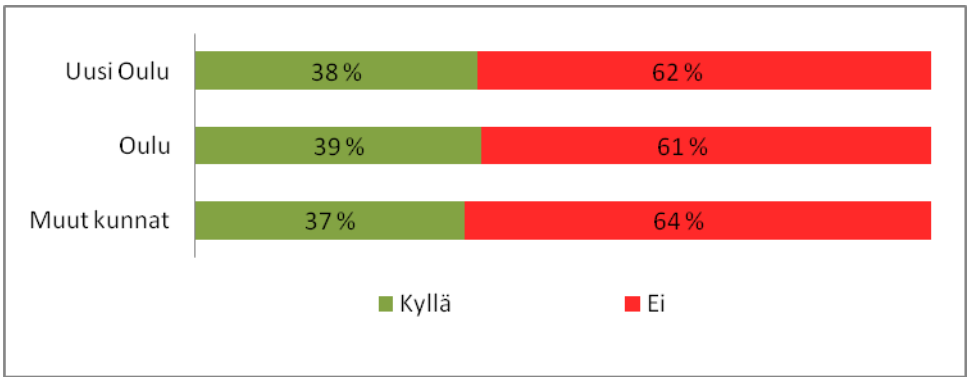

Kuvio 24. Olen tehnyt omalla työpaikallani ehdotuksia ympäristöasioihin liittyen.

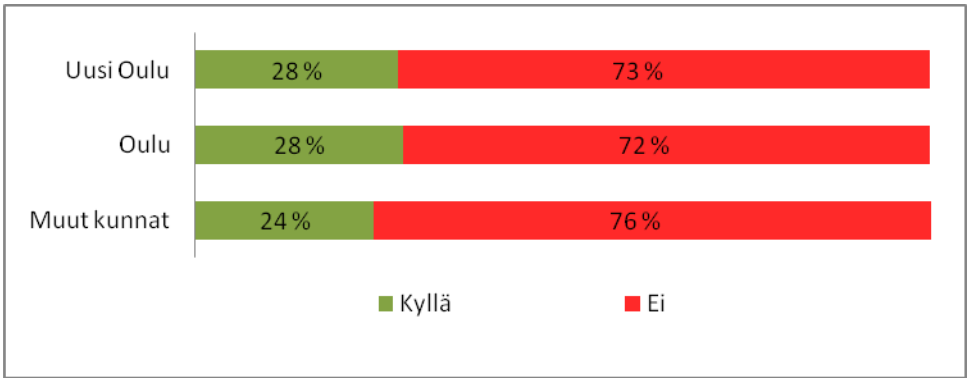

Kuvio 25. Olen valmis toimimaan kaupungin/ kunnan erilaisissa ympäristötyöryhmissä ja/tai ekotukitoiminnassa.

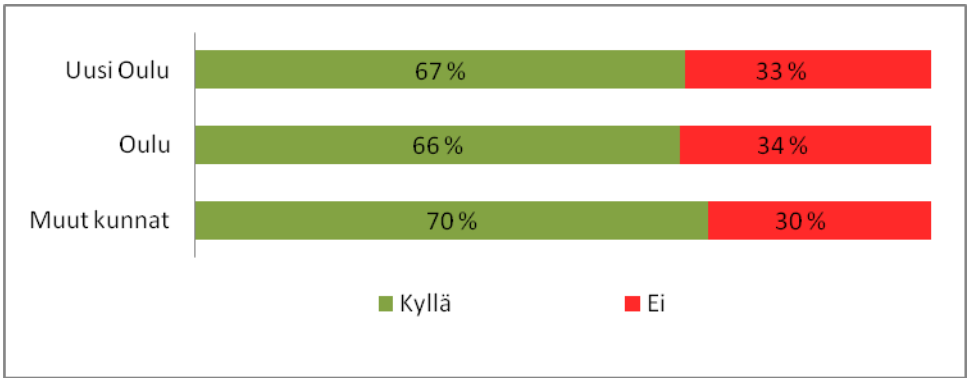

Kuvio 26. Koen, että voin itse vaikuttaa työpaikkani ympäristöasioihin.

Kunnan ympäristönsuojelun ja kestävän kehityksen työ

Neljännessä kysymysosiossa (kuviot 27-35) selvitettiin työntekijöiden näkemystä työnantajakaupungin ja kunnan ympäristönsuojelutyön toteuttamiseen. Tässä kysymysosiossa korostui erityisesti jokseenkin samaa mieltä ja jokseenkin eri mieltä olevien suuri osuus. Osion Vastausten perusteella ympäristöasiat näkyvät kuntaorganisaation asioiden hoidossa ja johdon toiminnassa Oulun kaupungin henkilöstön mielestä enemmän, kuin kyselyyn vastanneiden muiden uuden Oulun kuntien työntekijöiden mielestä.

Osion ensimmäinen kysymys koskee kaupungin ympäristötyön (kestävän kehityksen ohjelma, kaupunkistrategian ympäristötavoitteet tms.) näkymistä asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Tässä mielipiteet jakaantuvat kahtia. Noin puolet vastaajista on väitteestä täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Vastaukset kaupungin johdon sitoutumisesta ympäristötyön toteuttamiseen ovat samantyyppisiä osion ensimmäisen kysymyksen kanssa. Kyselyyn vastanneista Oulun kaupungin työntekijöistä hieman yli 60 % ja muiden uuden Oulun kuntien työntekijöistä hieman alle 60 % oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä, työyksiköllänі ei ole ympäristötavoitteita.

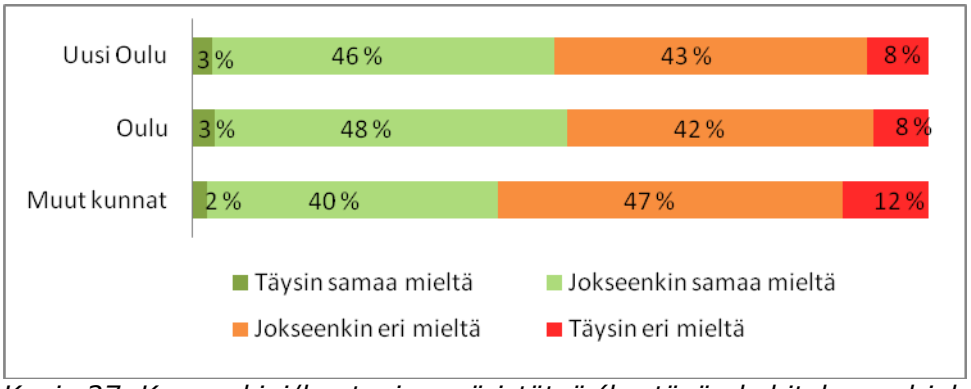

Kuvio 27. Kaupunkini/kuntani ympäristötyö (kestävän kehityksen ohjelma, ympäristöohjelma, kaupunkistrategian ympäristötavoitteet tms.) näkyy asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa

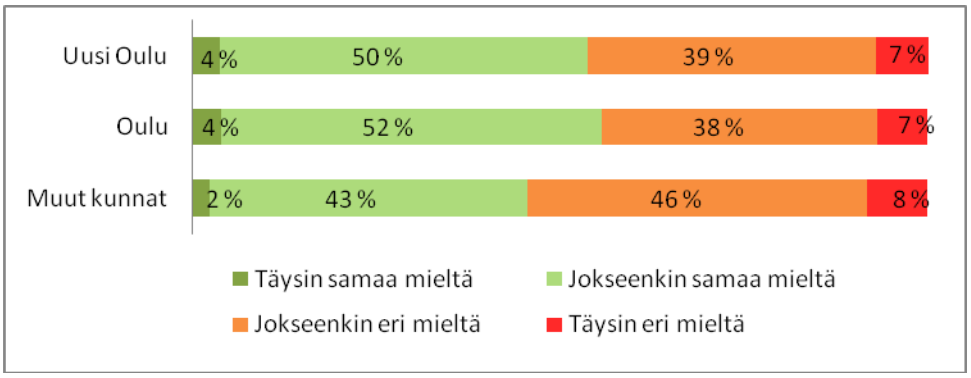

Kuvio 28. Kaupungin/kunnan johto on sitoutunut ympäristötyön toteuttamiseen

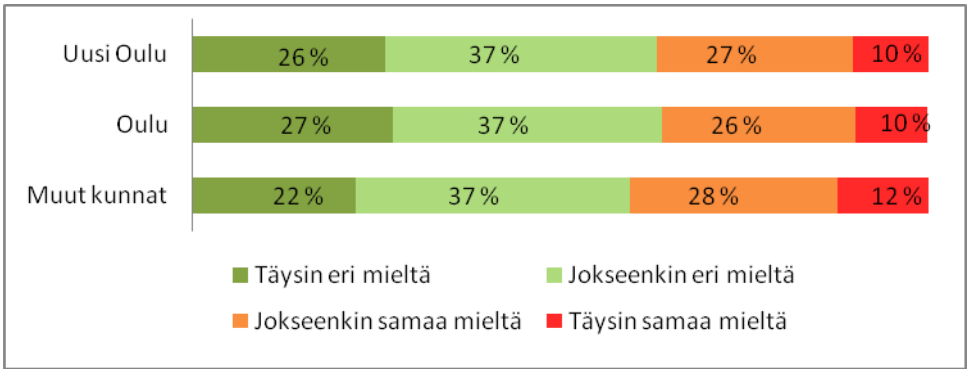

Kuvio 29. Omalla työyksiköllänі ei ole ympäristötavoitteita

Suurin osa vastaajista ei ollut keskustellut kehityskeskustelussa esimiehen kanssa ympäristöasioista. Hieman yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, ettei henkilöstö saa riittävästi mahdollisuuksia osallistua ympäristöstrategioiden ja ohjelmien valmisteluun. Vastauksissa kysymykseen siitä, tiedottaako kaupunki riittävästi ympäristöasioista oli havaittavissa noin kymmenen prosenttiyksikön ero Oulun kaupungin ja muiden uuden Oulun kuntien työntekijöiden välillä. Oulun kaupungin kyselyyn vastanneesta henkilöstöstä suurempi osa oli sitä mieltä, että ympäristöasioista tiedottaminen on riittävää.

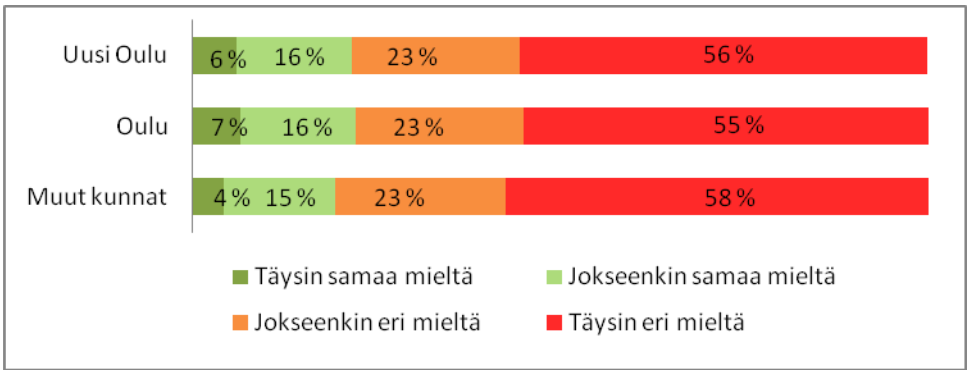

Kuvio 30. Olen keskustellut kehityskeskustelussa esimieheni kanssa ympäristöasioista

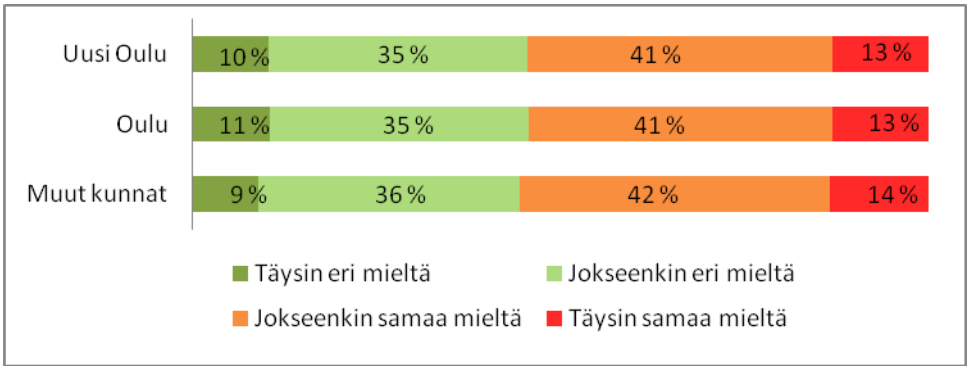

Kuvio 31. Henkilöstö ei saa riittävästi mahdollisuuksia osallistua ympäristöstrategioiden ja -ohjelmien valmisteluun

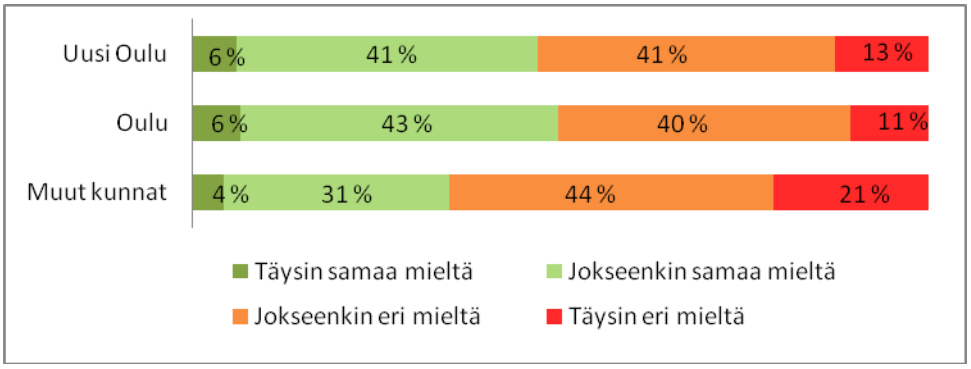

Kuvio 32. Kaupunkini/kuntani tiedottaa ympäristöasioista työntekijöilleen riittävästi

Noin 60 prosenttia vastaajista on ainakin jokseenkin samaa mieltä siitä, että kaupungin/kunnan ilmastotyö on vastuullista. Suurin osa vastanneista oli kuitenkin sitä mieltä, että energiansäästö ja siihen liittyvä ohjeistus ei näy käytännön toiminnassa. Kyselyyn vastanneista Oulun kaupungin työntekijöistä 45 % ja muiden uuden Oulun kuntien työntekijöistä 42 % on täysin tai jokseenkin sitä mieltä, että kaupungin tai kunnan ympäristötyö on muuttanut vastaajan omia työtapoja.

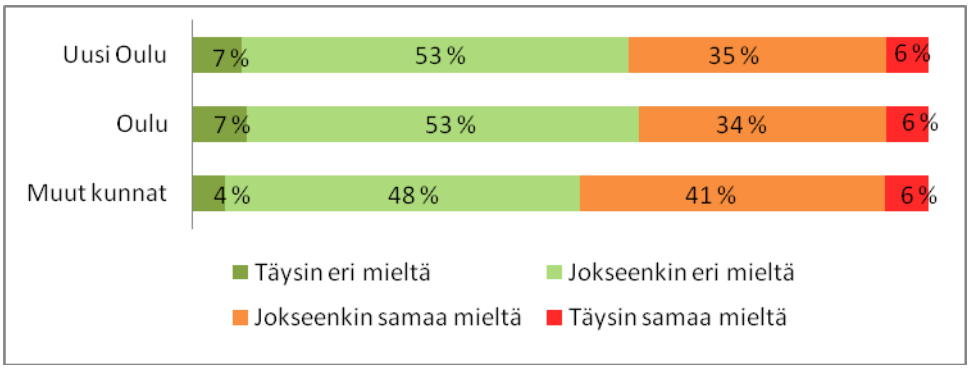

Kuvio 33. Kaupunkini/kuntani ilmastotyö ei mielestäni ole vastuullista.

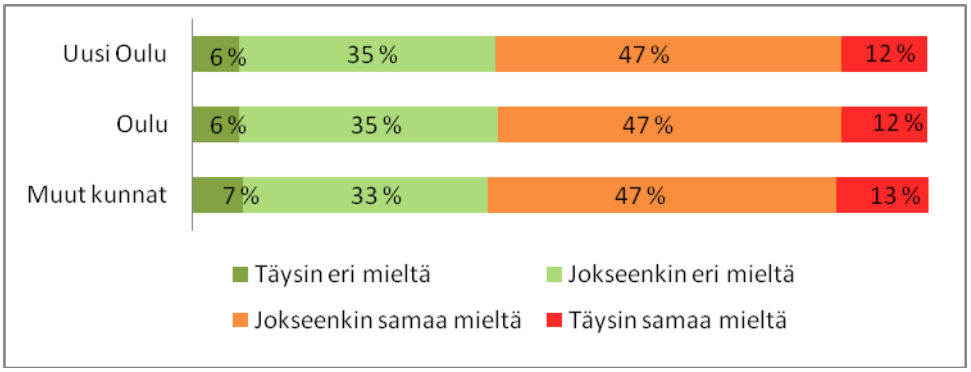

Kuvio 34. Energiansäästö ja siihen liittyvä ohjeistus ei näy käytännön toiminnassa.

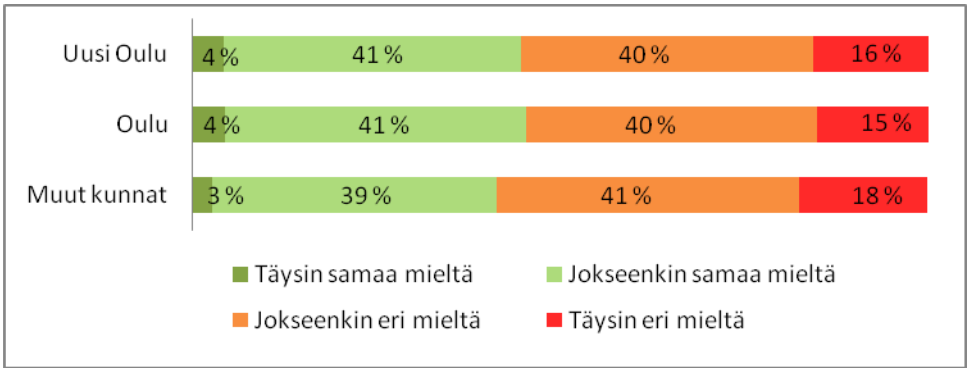

Kuvio 35. Kaupunkini/kuntani ympäristötyö (esim. kestävän kehityksen ohjelma, ympäristöohjelma) on muuttanut työtapojani.

Paikalliset kysymykset

Kuvioissa 36-38 on esitetty vastaukset uuden Oulun paikallisiin kysymyksiin. Kyselyyn vastanneesta Oulun kaupungin henkilöstöstä viidennes on kuullut kaupungin ekotukitoiminnasta. Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin henkilöstöstä vain viisi prosenttia on kuullut ekotukitoiminnasta. Ekotukitoiminta on alkanut Oulun kaupungissa varsinaisesti vuoden 2012 alussa, eli kyselyn toteuttamisen jälkeen. Ekotukitoiminnasta tiedottaminen on aloitettu syksyllä 2011.

Toisena uuden Oulun omana kysymyksenä kysyttiin, mihin teemoihin kaupungin/kunnan tulisi erityisesti keskittyä ympäristötyössään lähivuosina. Annetut vaihtoehdot olivat ilmanlaadun parantaminen, ilmastonmuutoksen ehkäiseminen, vesiensuojelu ja jätevesien käsittely, jätehuolto ja roskaantumisen ehkäisy, meluntorjunta, luonnonsuojelu, ympäristökoulutus- kasvatus ja neuvonta sekä ekotehokkuus ja neuvonta. Vastaajia pyydettiin valitsemaan 1-3 vaihtoehtoa. Oli myös mahdollista vastata, mikään osa-alue ei vaadi erityistä parantamista. Jälkimmäisen vaihtoehdon valitsi ainoastaan noin 1 prosentti vastaajista.

Selkeästi tärkeimmiksi ympäristötyön kohteiksi koettiin jätehuolto ja roskaantumisen ehkäisy sekä vesien suojelu ja jätevesien käsittely. Kaksi seuraavaksi tärkeimmäksi koettua osa-aluetta olivat ekotehokkuus ja energiansäästö sekä ympäristökoulutus, -kasvatus ja –neuvonta. Noin 30 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että ympäristötyössä tulisi keskittyä ilmanlaadun parantamiseen. Noin neljännes vastaajista kannatti keskittymistä ilmastonmuutoksen ehkäisyyn ja viidennes luonnonsuojeluun. Meluntorjuntaa annetuista vaihtoehdoista kolmen tärkeimmän joukossa piti noin 10 prosenttia vastaajista. Kyselyyn vastanneista Oulun kaupungin työntekijöistä kahdeksan prosenttiyksikköä suurempi osa kuin muiden uuden Oulun kuntien työntekijöistä, kannatti keskittymistä ilmanlaadun parantamiseen. Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin työntekijät taas kokivat vesiensuojelun ja jätevesien käsittelyn Oulun kaupungin työntekijöitä tärkeämmäksi samansuuruisella erolla.

Kyselyyn vastanneesta Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin henkilöstöstä 61 prosenttia ja 43 prosenttia Oulun kaupungin henkilöstöstä ei ollut osallistunut mihinkään kyselyssä mukana olleista tapahtumista (kuvio 38). Oulun kaupungin vastanneesta henkilöstöstä kolmannes oli osallistunut autottomaan päivään. Muiden uuden Oulun kuntien henkilöstön osalta tapahtumaan oli osallistunut 15 prosenttia vastanneista. Energiansäästöviikon ja pyöräilyviikon tapahtumiin sekä Earth Hour-tapahtumaan oli osallistunut noin viidennes kaikista vastaajista. Annetuista vaihtoehdoista kilometrikisa keräsi kaikkein vähiten osallistujia kyselyyn vastanneiden keskuudesta.

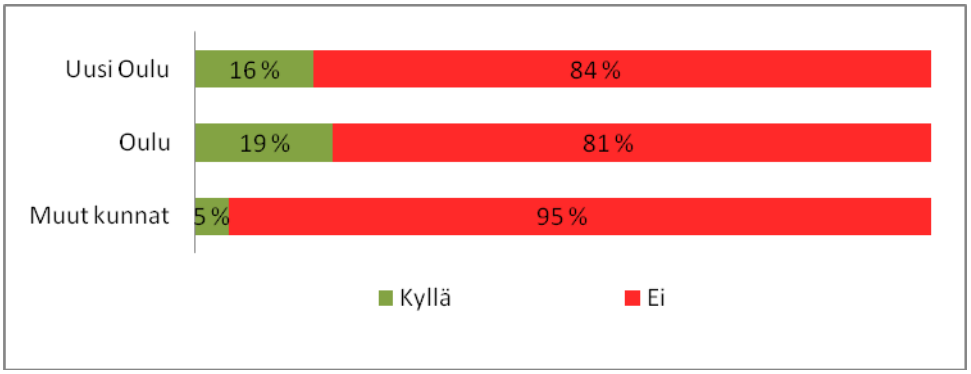

Kuvio 36. Olen kuullut kaupungin ekotukitoiminnasta.

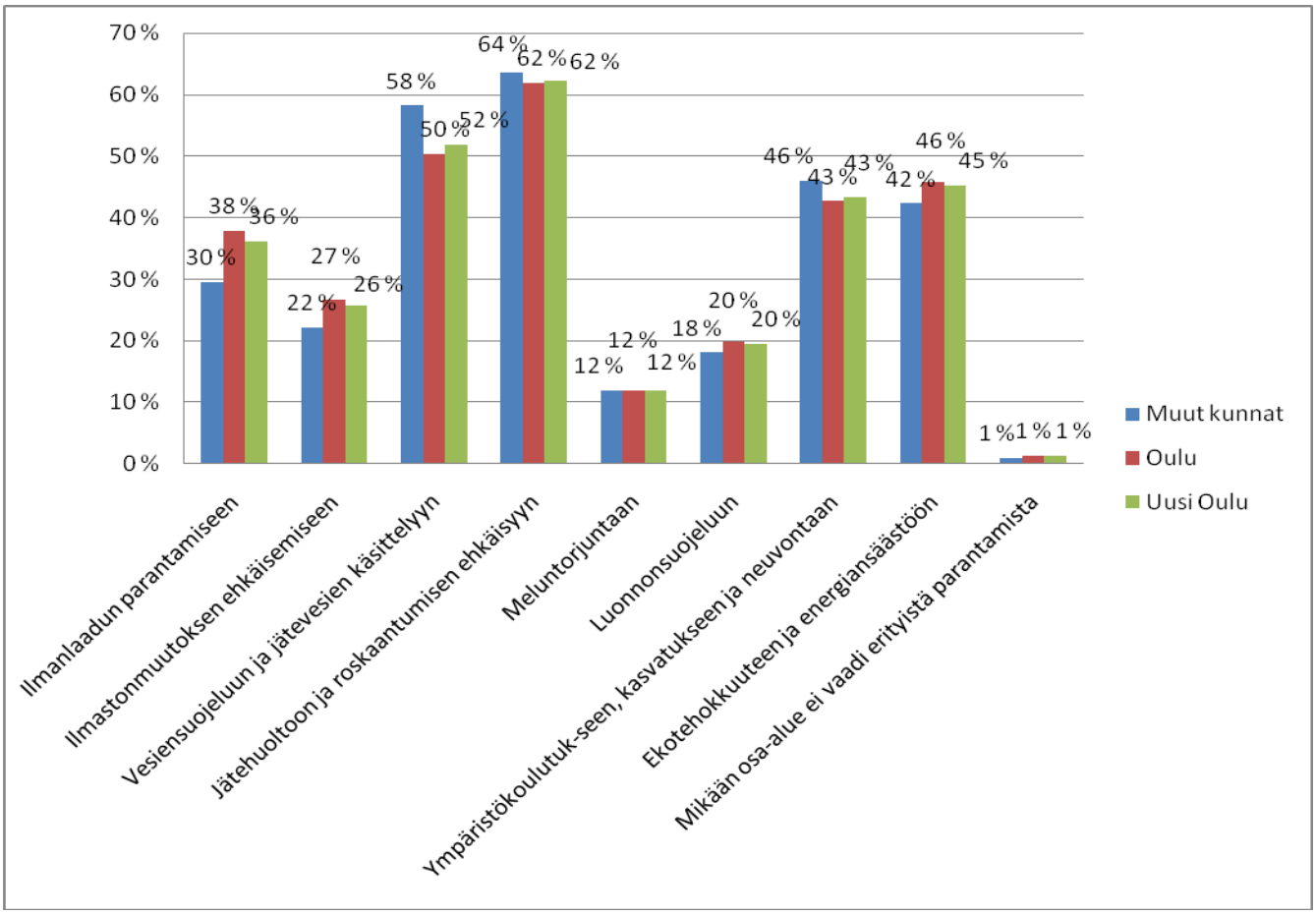

Kuvio 37. Mielestäni kaupungin/kunnan tulisi keskittyä ympäristötyössään lähivuosina erityisesti (valitse 1-3).

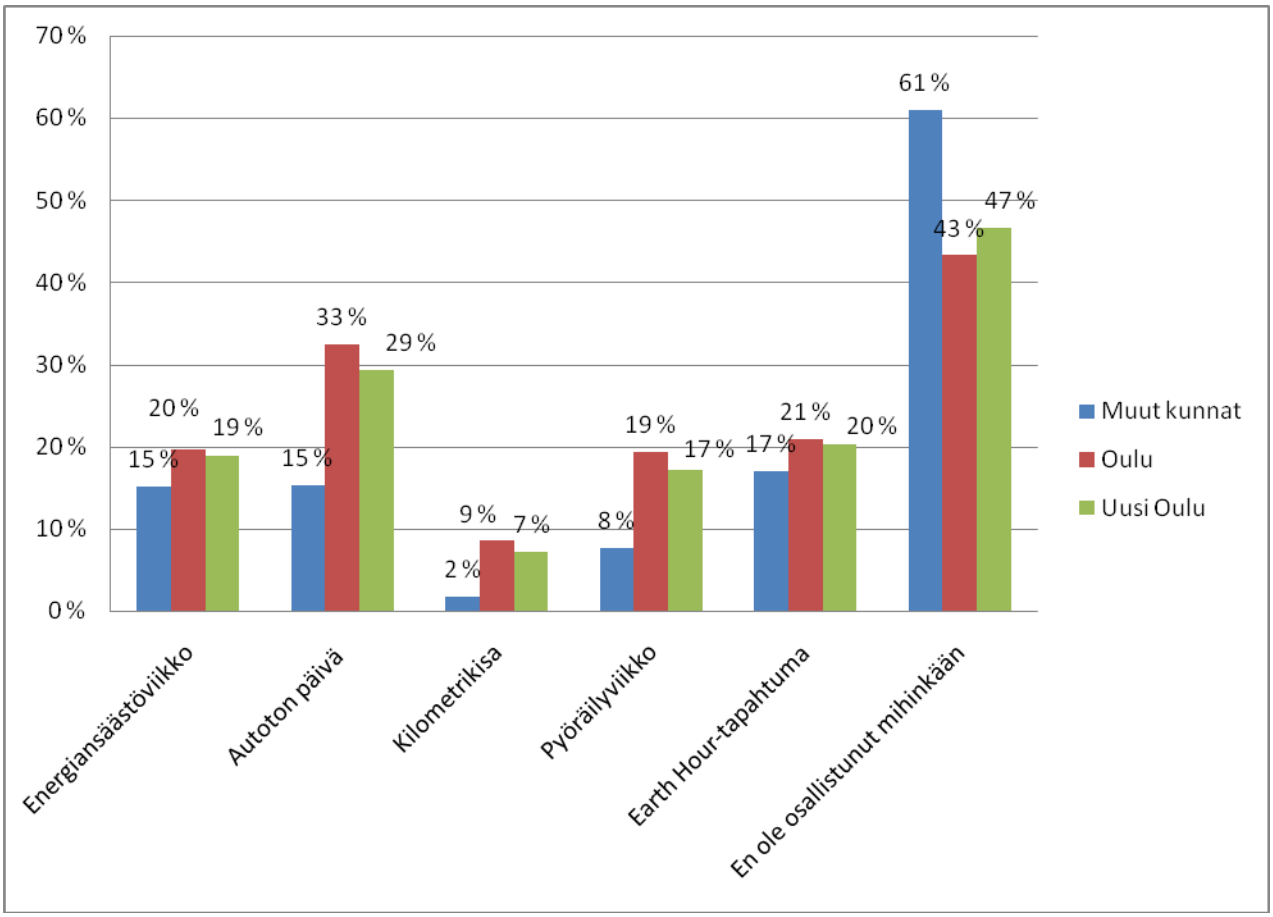

Kuvio 38. Olen osallistunut kuluvana vuonna kaupunkini/ kuntani järjestämiin kestävää kehitystä edistäviin tempauksiin.

OULU